

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 8.11.2023
COM(2023) 691 final

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

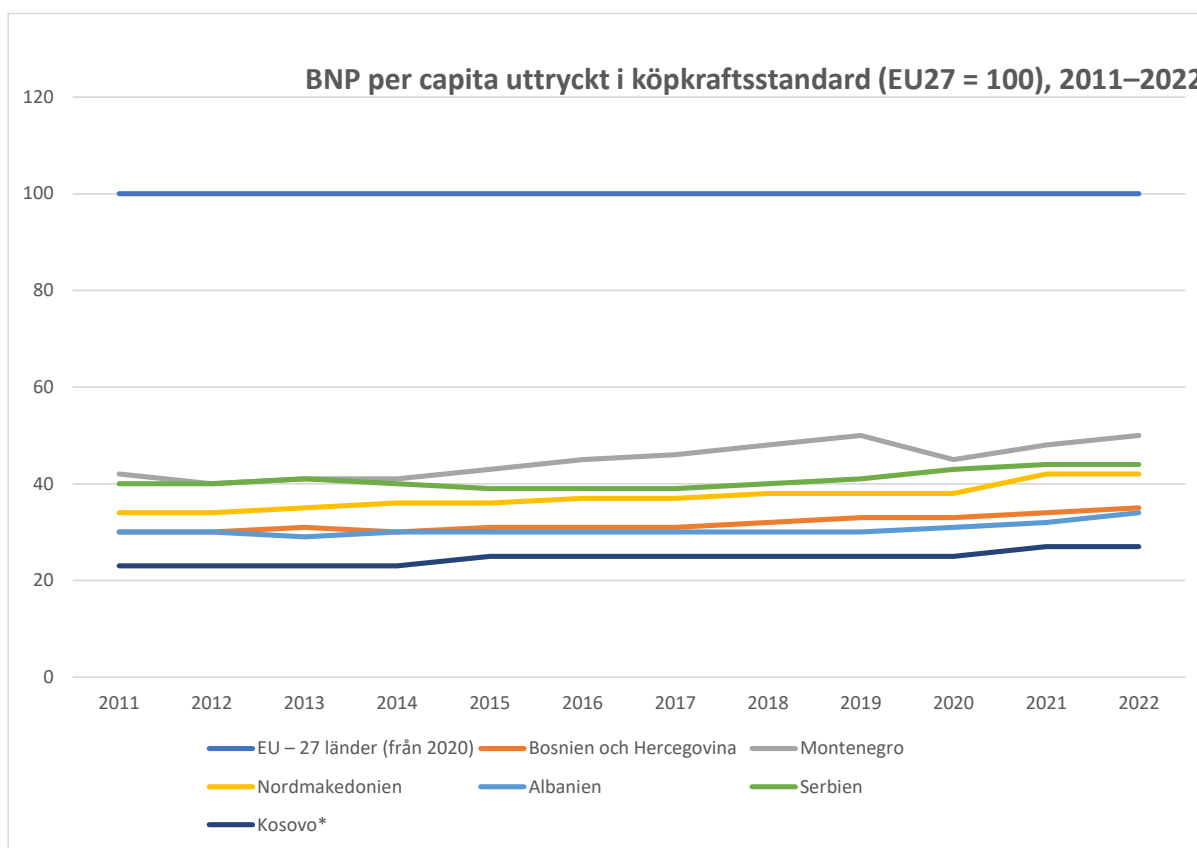
Ny tillväxtplan för västra Balkan

INLEDNING

Europeiska kommissionen är fast övertygad om att utvidgningen fortfarande är ett centralt politikområde för Europeiska unionen och i synnerhet att ett fullvärdigt EU-medlemskap för västra Balkan ligger i unionens egna politiska, säkerhetsmässiga och ekonomiska intressen.

Rysslands anfallskrig mot Ukraina visar återigen på behovet av en beslutsam geostrategisk investering i ett stabilt, starkt och enat Europa. Kriget har haft en betydande inverkan på våra partner på västra Balkan, ökat trycket på deras ekonomier och samhällen och skapat risker för deras stabilitet. Behovet av att föra dem närmare EU och påskynda deras anslutningsprocess, på grundval av EU-relaterade reformer i länderna, har aldrig varit tydligare än i dag. En majoritet av medborgarna på västra Balkan anser att ett EU-medlemskap vore bra för deras land¹. Därför kommer den nya tillväxtplanen för västra Balkan att utgöra en möjlighet att ytterligare synliggöra och öka medvetenheten om EU:s stöd till regionen och stärka samarbetet med lokala målgrupper.

Ekonomisk konvergens är en viktig faktor för att föra partnerna på västra Balkan närmare EU. För närvarande är konvergensnivån och konvergenstakten mellan partnerna på västra Balkan och EU inte tillfredsställande² – vare sig när det gäller reformprocesser eller socioekonomisk konvergens – och håller dem tillbaka på vägen mot EU. Det finns därför ett behov av att uppmuntra västra Balkan att snabbt komma igång med förberedelserna för EU-medlemskap genom att lyfta fram några av dess fördelar, särskilt på sätt som är direkt märkbara för medborgarna på västra Balkan. Målet bör vara att göra det möjligt för partnerna att trappa upp reformarbetet och investeringarna för att avsevärt påskynda utvidgningsprocessen och tillväxten i deras ekonomier.

* Denna beteckning påverkar inte ståndpunkter om Kosovos status och är i överensstämmelse med FN:s säkerhetsråds resolution 1244/1999 och med Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

¹ Standard Eurobarometer 99, våren 2023.

² Eurostat och Världsbanken.

Därför föreslår kommissionen en **ny tillväxtplan för västra Balkan** baserad på fyra pelare som syftar till följande:

- 1) **Förbättra den ekonomiska integrationen med Europeiska unionens inre marknad**, under förutsättning att västra Balkan anpassar sig till reglerna för den inre marknaden och samtidigt öppnar relevanta sektorer och områden för alla sina grannar, i linje med den gemensamma regionala marknaden.
- 2) **Främja den ekonomiska integrationen inom västra Balkan genom den gemensamma regionala marknaden**³, på grundval av EU:s regler och standarder, vilket skulle kunna utöka deras ekonomier med 10 %⁴.
- 3) **Påskynda grundläggande reformer**, bland annat när det gäller klustret för grundläggande principer⁵, stödja västra Balkans väg mot EU-medlemskap, öka den hållbara ekonomiska tillväxten, bland annat genom att locka utländska investeringar, och öka den regionala stabiliteten.
- 4) **Öka det ekonomiska stödet till reformer genom en reform- och tillväxtfacilitet för västra Balkan**, ett nytt instrument värt 6 miljarder euro i icke återbetalningspliktigt stöd och lånestöd, där utbetalningen villkoras av att partnererna på västra Balkan genomför grundläggande reformer, särskilt specifika socioekonomiska reformer⁶.

Ekonomisk konvergens är en stor fördel med EU-medlemskapet. Integrationen med EU:s inre marknad, i kombination med sammanhållningspolitiken, medför positiva effekter på ett lands BNP och inkomstnivåer, vilket tidigare tydligt påvisats. Detta kräver investeringar i modernisering av ekonomierna samt i infrastruktur, för vilka det behövs ytterligare ekonomiskt stöd. Samtidigt är grundläggande reformer, bland annat för att stärka rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter, en förutsättning för att kunna tillgodogöra sig integrationens fördelar och skapa en gynnsam miljö för att locka privata investeringar och skapa en hållbar ekonomisk tillväxt, samtidigt som utsläppen minskas. Uppbyggnaden av en modern, dynamisk koldioxidsnål ekonomi med bättre sysselsättningsmöjligheter kommer också att minska incitamenten för utvandring.

Denna nya tillväxtplan bygger på den befintliga utvidgningsmetoden⁷ och skapar ett paket av ömsesidigt förstärkande åtgärder som kommer att öka de potentiella fördelarna med varje åtgärd. Den innehåller också fler incitament och lyfter fram fördelarna med integration före EU-anslutningen, och syftar därmed till att påskynda anslutningsförhandlingarna. Slutligen, i syfte att säkerställa lika villkor mellan utvidgningsländerna, skapar den alltfler möjligheter för västra Balkan utöver dem som finns inom

³ Den gemensamma regionala marknaden är ett initiativ som ledarna för de sex länderna på västra Balkan enades om vid Berlinprocessens toppmöte i Sofia 2020. Syftet med den gemensamma regionala marknaden och den tillhörande handlingsplanen är att införliva de fyra fria rörligheterna (varor, tjänster, kapital och arbetstagare) inom regionen.

⁴ Gomez Ortiz Maria Del Mar, Zarate Vasquez, Roman David, Taglioni, Daria. *The Economic Effects of Market Integration in the Western Balkans (engelska)*. Policy Research working paper, nr WPS 10491, Washington DC: Världsbanksgruppen:
<http://documents.worldbank.org/curated/en/099544006202322289/IDU062c50b5106fe8046d1080530898bbe45d6fa>.

⁵ I enlighet med meddelandet *Förbättra anslutningsprocessen – Ett trovärdigt EU-perspektiv för västra Balkan* (COM(2020) 57) innehåller klustret för grundläggande principer följande: kapitel 23 – Rättsväsen och grundläggande rättigheter, kapitel 24 – Rättvisa, frihet och säkerhet, ekonomiska kriterier, fungerande demokratiska institutioner, reform av den offentliga förvaltningen, kapitel 5 – Offentlig upphandling, kapitel 18 – Statistik och kapitel 32 – Finansiell kontroll.

⁶ I sitt förslag till halvtidsrevidering av den fleråriga budgetramen 2021–2027 (COM(2023) 337 final) föreslog kommissionen ytterligare 2 miljarder euro till västra Balkan. 4 miljarder euro skulle tillhandahållas i form av subventionerade lån.

⁷ COM(2020) 57 final.

ramen för de befintliga stabiliserings- och associeringsavtalen. Skyndsamhet är nu av avgörande betydelse och målet är att tillväxtplanen ska börja göra verklig skillnad redan nästa år.

Tillväxtplanen påverkar inte pågående anslutningsprocesser eller de specifika villkor som fastställs där, särskilt när det gäller de grundläggande principerna. Den kommer dock att bidra till denna process genom att uppmuntra länderna att påskynda antagandet och genomförandet av EU:s regelverk. Med ett starkt fokus på integration inom västra Balkanregionen bör den dessutom hjälpa länderna att fokusera på sin gemensamma framtid som medlemmar i EU och att övervinna bilaterala utmaningar som tyvärr förbrukar för mycket energi i regionen och håller tillbaka den.

1) Förbättra den ekonomiska integrationen med Europeiska unionens inre marknad

Integrationen med EU:s inre marknad har varit den främsta drivkraften för ekonomisk tillväxt för alla länder som har anslutit sig till EU. För länder som är på väg att ansluta sig till EU skulle en närmare associering med EU:s inre marknad medföra fördelar som är direkt märkbara för deras medborgare.

Att ge västra Balkan fler möjligheter till närmare förbindelser med EU:s inre marknad är ett viktigt syfte med tillväxtplanen. Målet är att föra ekonomierna närmare den inre marknaden så snart de är tillräckligt förberedda.

Som en del av denna tillväxtplan har kommissionen inledningsvis ringat in sju prioriterade områden som EU skulle kunna erbjuda länderna på västra Balkan. Denna integration skulle innebära betydande ekonomiska fördelar för regionen och säkerställa lika villkor mellan utvidgningsländerna.

En nödvändig förutsättning för en närmare integration med den inre marknaden kommer att vara att slutföra det arbete som de sex partnerna har åtagit sig inom ramen för den gemensamma regionala marknaden. Erbjudandet inom de sju prioriterade områdena bygger på egna meriter och under förutsättning att länderna först anpassar sig till EU:s regelverk inom varje specifikt område, bland annat genom att ha nödvändig infrastruktur och fungerande institutioner. Ingen partner på västra Balkan ska kunna blockera övriga fems tillträde till EU:s inre marknad.

Dessa prioriterade åtgärder kan genomföras med hjälp av den befintliga rättsliga grunden i stabiliserings- och associeringsavtalen, genom riktade kompletterande avtal eller genom att vid behov ändra de befintliga fördragen om transport- respektive energigemenskapen.

**Erbjudandet till västra Balkan⁸:
Sju prioriterade åtgärder för integration i EU:s inre marknad**

1. Fri rörlighet för varor:

- (i) *Avtal om bedömning av överensstämmelse* för att öppna den inre marknaden för varor tillverkade på västra Balkan efter anpassning till tillämpliga delar av EU:s övergripande regelverk för produkter.
- (ii) *Avtal om förbättrat tull- och skattesamarbete* för att effektivisera tullförfarandena och minska väntetiderna vid gränserna, bland annat med hjälp av åtgärder som förhandsutbyte av information, ömsesidigt erkännande av godkända ekonomiska aktörer baserat på meriter och närmare samarbete vid utvecklingen av deras nationella kontaktpunkter och ett snabbare genomförande av regelverket om indirekt beskattning.
- (iii) Anslutning av alla partner på västra Balkan till *konventionen om ett gemensamt transiteringsförfarande*.

⁸ De prioriterade åtgärderna och de övriga förslagen i meddelandet kommer att genomföras i enlighet med tillämpliga förfaranden enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

För i) krävs avtal som bygger på befintliga bestämmelser i stabiliserings- och associeringsavtalen, ii) är avtal som kompletterar stabiliserings- och associeringsavtalen och bygger vidare på befintligt arbete på den gemensamma regionala marknaden där partnerna på västra Balkan integreras med varandra på grundval av EU-regler, för iii) krävs anslutning till en befintlig konvention. Partnerna på västra Balkan förväntas stödja alla ansökningar från regionen.

2. Fri rörlighet för tjänster och arbetstagare:

- (i) För *e-handelsrelaterade* tjänster, inbegripet *paketleveranstjänster*⁹, *turisttjänster* och annan verksamhet där ett avtal har ingåtts inom den gemensamma regionala marknaden.
- (ii) *Erkännande av färdigheter och kvalifikationer* mellan EU och västra Balkan, inbegripet yrkeskvalifikationer. Med utgångspunkt i de fyra banbrytande rörlighetsavtal som ingåtts inom ramen för den gemensamma regionala marknaden¹⁰ genom ökat samarbete, informationsutbyte och användning av verktyg för öppenhet – såsom den europeiska referensramen för kvalifikationer – möjliggöra ett snabbare och effektivare erkännande av färdigheter och kvalifikationer. Särskilt genom att när det gäller västra Balkan främja medlemsstaternas effektiva genomförande av kommissionens kommande rekommendation om erkännande av tredjelandsmedborgares kvalifikationer¹¹.

När det gäller i) skulle befintliga rättsliga grunder för stabiliserings- och associeringsavtalen användas, när väl de meritbaserade villkoren, inbegripet anpassning och genomförande av relevant EU-lagstiftning, är uppfyllda.

3. Tillträde till det gemensamma eurobetalningsområdet (Sepa):

Lägre kostnader för gränsöverskridande betalningar till förmån för konsumenter och företag kommer att främja den gränsöverskridande handeln. Som en del av arbetet med den gemensamma regionala marknaden inför västra Balkan tillsammans den nationella lagstiftning som Europeiska betalningsrådet kräver för deltagande i Sepa. Europeiska kommissionen kommer att **fortsätta att hjälpa länderna på västra Balkan** att anpassa sig till tillämplig EU-lagstiftning och utarbeta sin ansökan om att få tillträde till Sepa.

4. Underlättande av vägtransporter:

- (i) Stödja länderna på västra Balkan att integrera sina vägtransporter i regionen på grundval av antagandet av tillämpliga delar av EU:s regelverk.
- (ii) Parallellt arbeta för att ge partnerna på västra Balkan tillträde till berörda EU-informationssystem (IMI, ERRU) och överväga att ytterligare underlätta bilaterala transporter genom ett separat avtal som komplement till stabiliserings- och associeringsavtalen.

Båda åtgärderna bör påskynda antagandet av EU:s regelverk om vägtransporter, ge betydande ekonomiska fördelar och gradvis leda till ytterligare integration på vägtransportområdet.

5. Integration och utfasning av fossila bränslen på energimarknaderna:

⁹ Med utgångspunkt i det befintliga initiativet för paketleveranstjänster inom Cefta och i linje med förordning (EU) 2018/644 om gränsöverskridande paketleveranstjänster.

¹⁰ Erkännande av yrkeskvalifikationer för läkare, tandläkare och arkitekter inom ramen för Cefta, erkännande av kvalifikationer inom högre utbildning, ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer för sjuksköterskor, veterinärer, farmaceuter och barnmorskor, och fri rörlighet med identitetskort på västra Balkan.

¹¹ Väntas antas den 15 november 2023.

Med utgångspunkt i det befintliga arbetet inom energigemenskapen integrera elmarknaden i regionen med EU:s elmarknad och skapa möjlighet till integration av andra energimarknader. Här kommer hänsyn att tas till behovet av att ha ett koldioxidpris som är likvärdigt med koldioxidpriset i EU:s utsläppshandelssystem eller tillämpningen av mekanismen för koldioxidjustering vid gränserna för att möjliggöra fortsatt elmarknadskoppling från och med 2030.

Detta kommer att ske genom att genomföra det befintliga fördraget om energigemenskapen.

6. Den digitala inre marknaden:

- (i) Skapa förutsättningar att utöka tillämpningsområdet för dagens *frivilliga roamingavtal* mellan telekomoperatörer¹². Detta skulle vara ett interimistiskt steg fram till ii) nedan.
- (ii) Skapa rättssäkerhet för användare och operatörer som utforskar lösningar för ett långsiktigt roamingavtal där västra Balkan omfattas av EU:s område med ”roaming som hemma”, med full respekt för kommissionens internationella handelsåtaganden.
- (iii) Utvidga EU:s regler om åtgärder mot oömsäker *geoblockering* och andra former av diskriminering – på grund av kunders nationalitet, bosättningsort eller etableringsort – till västra Balkan.
- (iv) Integrera regionen i *EU:s system för betrodda tjänster* när den nationella lagstiftningen är förenlig med elektronisk identifiering, autentisering och betrodda tjänster (eIDA). Ett mellanliggande steg är att utveckla en regional e-identitetsplånbok (*Balkan Digital Identity Wallet*) som är anpassad till EU:s och följer exakt samma tekniska specifikationer.
- (v) Stärka *kopplingarna till cybersäkerhet* genom att göra det möjligt för länderna på västra Balkan att ansluta sig till cybersäkerhetsplanen i programmet för ett digitalt Europa genom att som ett första steg överväga att ge dem tillgång till cybersäkerhetsreserven inom ramen för cybersolidaritetsakten¹³. Verka för att alla partner på västra Balkan genomför EU:s verktygslåda för 5G-cybersäkerhet.
- (vi) Stärka den gränsöverskridande *interoperabiliteten* genom nationella interoperabilitetsramar som är helt anpassade till den europeiska interoperabilitetsramen som en grund för interoperabla, människocentrerade och digitala offentliga tjänster.

i) bygger på befintliga frivilliga arrangemang, medan ii) till iv) skulle kräva en hållbar rättslig lösning (t.ex. genom ändring av stabiliserings- och associeringsavtalen). v) kommer att kräva en ändring av det befintliga associeringsavtalet till programmet för ett digitalt Europa.

7. Integration i industriella leveranskedjor:

- (i) Utveckla strategiska partnerskap för hållbara råvaruvärdekedjor efter att initialt ha fokuserat på att identifiera konkreta gemensamma industriprojekt.
- (ii) Utveckla strategiska partnerskap för försörjningstrygghet för kritiska läkemedel.

Utvecklingen av strategiska partnerskap för hållbara råvaruvärdekedjor kommer att bygga på följande: identifiering och genomförande av gemensamma hållbara råvaru- och batteriprojekt som omfattar alla stadier i respektive värdekedja, dvs. prospektering, utvinning, bearbetning/tillverkning och återvinning, och stöd till företag/organisationer på västra Balkan för att ansluta sig till europeiska råvarualliansen och europeiska batterialliansen¹⁴. Närmare samarbete om forskning och innovation, kapacitetsuppbyggnad genom att t.ex. underlätta för länderna på västra Balkan att få tillträde till den europeiska batterialliansens akademi och

¹² <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-12/eu-wb-roaming-declaration.pdf>.

¹³ Cybersolidaritetsakten är ett förslag från kommissionen som ännu inte har antagits av medlagstiftarna.

¹⁴ De två allianserna samordnas av två kunskaps- och innovationsgrupper (KI-grupper) vid Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT).

råvaruakademin, iii) utvidgning av EU:s internationella strategiska partnerskap för produktion av kritiska läkemedel och aktiva läkemedelssubstanser.

Dessa prioriterade områden bygger på samråd med berörda parter i hela regionen¹⁵ och utgör en direkt koppling till det pågående arbetet med att genomföra den gemensamma regionala marknaden.

Kommissionen har för avsikt att föreslå ändringar av stabiliserings- och associeringsavtalen för att införa en mekanism som skulle göra det möjligt för organen i stabiliserings- och associeringsavtalet att när villkoren är uppfyllda utvidga rättigheterna och skyldigheterna i EU:s regelverk till västra Balkan. Mekanismen skulle göra det möjligt för institutionerna i stabiliserings- och associeringsavtalet att anta bilagor med en förteckning över lagstiftning om den inre marknaden (*regelverket*) på specifika områden som skulle införlivas i nationell lagstiftning, samt regler om övervakning. När kommissionen väl har fastställt att parterna har anpassat sig till regelverket och att reglerna genomförs på ett effektivt sätt – och att det inte föreligger någon betydande risk för de lika villkoren på EU:s inre marknad (t.ex. att det finns en tillräcklig kontroll i frågor som rör antitrust, företagskoncentrationer och statligt stöd, där så är lämpligt) – kan stabiliserings- och associeringsavtalets institutioner fatta beslut om att bevilja ömsesidig behandling på den inre marknaden på det specifika området i fråga. Utöver tillträdet till den inre marknaden skulle antagandet och genomförandet av EU:s regelverk på detta sätt också ha en positiv inverkan på vägen mot anslutning.

På så sätt skulle stabiliserings- och associeringsavtalen successivt kunna utvidgas till specifika områden av regelverket, särskilt de som har en särskild koppling till den inre marknaden, såsom sanitära och fytosanitära åtgärder och immateriella rättigheter. När man tittar på vilka sektorer som ska införlivas bör man prioritera områden där konkreta åtgärder har vidtagits inom ramen för den gemensamma regionala marknaden.

För att direkt stödja de sju prioriterade åtgärderna och mer allmänt se till att deras fulla potential förverkligas föreslår kommissionen dessutom en rad kompletterande åtgärder.

Alla länder på västra Balkan bör åtminstone delta fullt ut i de berörda EU-programmen, särskilt programmet för den inre marknaden, tullprogrammet och Fiscalisprogrammet, programmet för ett digitalt Europa och Horisont Europa (och bland annat undersöka möjligheterna att utvidga sina uppdrag om ”klimatneutrala och smarta städer” och om att ”återställa våra hav och vatten”). Största möjliga deltagande i kommissionsledda expertgrupper, i enlighet med EU:s regler, kommer att uppmuntras, eftersom dessa utgör en viktig möjlighet att utveckla praktiska kunskaper om det faktiska genomförandet av regelverket. Länderna på västra Balkan kan gagnas av de åtgärder som planeras i kommissionens meddelande *Förbättra det europeiska dataområdet för offentlig förvaltning (ComPACT)* för att bygga upp bättre offentliga förvaltningar.

Möjligheterna att ytterligare integrera västra Balkan i de olika delarna av den inre marknaden kommer att stödjas genom att stärka infrastrukturförbindelserna med EU. Investeringsramen för västra Balkan står redo att öka stödet för att uppföra den nödvändiga infrastruktur som anges i den ekonomiska planen och investeringsplanen¹⁶, för att genomföra Global Gateway på västra Balkan, i nära förbindelse med de transeuropeiska näten. Här kommer genomförandet av de enskilda reformagendorna (se punkt 3 nedan) att vara avgörande. Arbetet med att utveckla det transeuropeiska transportnätet (TEN-T) kommer också att fortsätta för att förbättra konnektiviteten mellan västra Balkan och EU, stödja integrationen på den inre marknaden och främja ett mer hållbart transportsystem.

¹⁵ Samråd har ägt rum på politisk nivå och expertnivå med en rad berörda parter. Tekniska diskussioner har förts med nationella förvaltningar, företag i hela regionen har rådfrågats genom dialog med investeringsforumet för västra Balkan 6 och samråd har ägt rum med regionala organisationer, Cefta, det regionala samarbetsrådet, transportgemenskapen och energigenskapen.

¹⁶ Ekonomisk plan och investeringsplan https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1811.

2) Främja regional ekonomisk integration genom den gemensamma regionala marknaden

Västra Balkan står inför en omfattande ekonomisk utmaning, i form av en begränsad attraktionskraft för investerare, på grund av små fragmenterade marknader och storskalig utvandring till följd av begränsade möjligheter. Vid Berlinprocessens toppmöte 2020 beslutade regionen att integration på regional nivå genom en gemensam regional marknad skulle vara ett av de viktigaste sätten att hantera sådana utmaningar.

Handlingsplanen för den gemensamma regionala marknaden¹⁷ innehåller ett omfattande åtgärdsprogram baserat på EU:s regler och standarder för att fastställa de fyra fria rörligheterna inom västra Balkan: varor, vissa tjänster, kapital och arbetstagare. Detta åtföljs av en grön agenda och en digital agenda och en innovationsagenda för regionen. Trots att mycket av det tekniska arbetet har påbörjats har de flesta resultaten ännu inte förverkligats, delvis på grund av politiska blockeringar i beslutsfattandet, delvis på grund av takten i genomförandet, som måste påskyndas avsevärt.

Det är viktigt att utveckla en gemensam regional marknad av två skäl. För det första är det mycket viktigt att frigöra regionens ekonomiska potential, skapa möjligheter för både inhemska företag och arbetstagare och göra västra Balkan till en attraktivare plats för europeiska investerare. Den gemensamma regionala marknaden beräknas kunna utöka ekonomierna i länderna i regionen med 10 %¹⁸. För det andra eftersom den gemensamma regionala marknaden bygger på antagandet och genomförandet av EU-standarder.

Den fungerar därför som en språngbräda mot EU:s inre marknad inom många sektorer och som en mekanism för att göra framsteg i anslutningsförhandlingarna och samtidigt skörda ekonomiska fördelar i ett tidigt skede. En närmare ekonomisk integration med EU går hand i hand med skapandet av en gemensam regional marknad. Som en del av denna tillväxtplan **uppmanas länderna på västra Balkan att åter åta sig att fullt ut genomföra handlingsplanen för den gemensamma regionala marknaden.**

EU kommer bara att erbjuda betydande möjligheter till integration på EU:s inre marknad om regionen gör framsteg med sin regionala ekonomiska integration. De partner som inte satsar helhjärtat på den gemensamma regionala marknaden eller som hindrar genomförandet av handlingsplanen för den gemensamma regionala marknaden kan inte förvänta sig att dra nytta av tillväxtplanen i form av möjligheter till integration på den inre marknaden (pelare 1).

Centraleuropeiska frihandelsavtalet¹⁹ är den viktigaste styrningsmekanismen för förvaltningen av den gemensamma regionala marknaden. Att den fungerar effektivt är därför avgörande. Därför är det viktigt att påskynda det viktiga arbete som pågår – särskilt på följande områden:

- Förenkla handelsprocedurerna genom ökat regionalt erkännande av standarder och certifiering (baserat på EU:s regler).
- Minska de negativa effekterna av icke-tariffära åtgärder.
- Öppna tjänstesektorn, särskilt det nya e-handelsområdet.
- Underlätta arbetstagarnas rörlighet genom ömsesidigt erkännande av akademiska och yrkesmässiga kvalifikationer.

En av den gemensamma regionala marknads framgångssagor har varit de gröna körfält som inrättats vid gränserna inom regionen. Genom att utbyta tulluppgifter innan varorna anländer till

¹⁷ Den gemensamma regionala marknaden https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/common-regional-market_en#:~:text=The%20Common%20Regional%20Market%20action,1%25%20of%20the%20region's%20GDP.

¹⁸ Se fotnot 4.

¹⁹ Centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta) från 2006 sammanför västra Balkan 6 och Moldavien i ett regionalt handelsområde i syfte att liberalisera handeln med varor och tjänster inom regionen. Ceftas arbete införlivades i handlingsplanen för den gemensamma regionala marknaden 2020.

gränsövergångsställena förkortas transiteringstiderna för varor avsevärt. Uppskatningar tyder på att tre timmars kortare väntetid motsvarar en sänkning av taxorna med 2 %²⁰. Denna framgång inom regionen har lett till att det inrättats gröna körfält (landgränser) och blå körfält (sjögränser) mellan regionen och vissa EU-medlemsstater. Detta är ett exempel på hur ett fördjupat tullsamarbete kan stimulera den ekonomiska verksamheten mellan regionen och EU.

Det finns många områden inom den gemensamma regionala marknaden där framsteg skulle kunna bana väg för en närmare integration med den inre marknaden. Det gäller bland annat regionens integration i EU:s system för konsumentskydd och marknadsövervakning, det ömsesidiga erkännandet av akademiska kvalifikationer och yrkeskvalifikationer, deltagandet av alla partner i regionen i Europeiska standardiseringskommittén (CEN) och Europeiska elektrotekniska standardiseringskommittén (Cenelec). En sådan integration kräver utveckling av nödvändiga institutioner och praxis, t.ex. via akademien för den inre marknaden, för att säkerställa att de nationella systemen fullt ut överensstämmer med EU:s system.

Med tanke på framtiden måste **en ambitiös efterträdare till den nuvarande handlingsplanen för den gemensamma regionala marknaden utarbetas innan den nuvarande handlingsplanen löper ut 2024**. Den nya handlingsplanen bör ta hänsyn till de möjligheter som erbjuds inom ramen för denna tillväxtplan och fullt ut återspegla den gröna agendan och den digitala agendan och innovationsagendan för regionen. För att framtidssäkra den gemensamma regionala marknaden och som förberedelse på gränsjusteringsmekanismen för koldioxid bör handlingsplanen innehålla de delar som västra Balkan behöver för att komma vidare i arbetet med att fasa ut fossila bränslen.

3) Påskynda grundläggande reformer

Erfarenheterna från flera tidigare utvidgningsomgångar har visat att en närmare integration med EU:s inre marknad och riktat ekonomiskt stöd inte räcker för att uppnå en snabbare socioekonomisk konvergens. Hållbara resultat kräver omfattande reformer, bland annat inom klustret för grundläggande principer. De är avgörande för att kandidatländerna ska kunna gå vidare mot ett EU-medlemskap och för att deras ekonomier ska kunna hantera konkurrenstrycket på den inre marknaden och bygga konkurrenskraftiga och hållbara företag för att locka privata investeringar. Snabbare insatser med grundläggande reformer kommer också att påskynda ländernas väg mot EU-anslutning.

Som en del av denna tillväxtplan kommer alla partner på västra Balkan att uppmanas att utarbeta en **reformagenda** baserat på befintliga rekommendationer, bland annat från det årliga utvidgningspaketet och slutsatserna från den ekonomiska och finansiella dialogen, baserat på ländernas ekonomiska reformprogram. Agendan kommer att beaktas, utvärderas och antas av kommissionen.

Reformagendan kommer att innehålla en begränsad uppsättning prioriterade reformer, uppdelade i kvalitativa och kvantitativa åtgärder som kommer att fungera som **villkor för utbetalning**. Det innebär att när de har uppnåtts kommer medel att frigöras inom ramen för den nya reform- och tillväxtfaciliteten enligt en på förhand fastställd tidsplan. Villkoren för utbetalning kommer att **kopplas till specifika socioekonomiska reformer** för att frigöra nationell och regional tillväxtpotential, och till **specifika reformer som rör grundläggande principer i utvidgningsprocessen**, inklusive rättsstatsprincipen, demokrati, respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Makroekonomisk stabilitet, sund förvaltning av de offentliga finanserna, öppenhet och tillsyn över budgeten är allmänna utbetalningsvillkor som måste vara uppfyllda för att medel ska kunna frigöras. En annan förutsättning bör vara att Serbien och Kosovo engagerar sig konstruktivt i normaliseringen av sina förbindelser i syfte att fullt ut genomföra alla sina respektive skyldigheter enligt avtalet om vägen till normalisering och dess genomförandebilaga samt alla tidigare dialogavtal. De bör också inleda förhandlingar om det övergripande avtalet om normalisering av förbindelserna. Utbetalningarna kommer inte att vara

²⁰ Se fotnot 4.

beroende av att ovannämnda föreslagna ändringar av stabiliserings- och associeringsavtalen (dvs. för att genomföra de sju prioriterade åtgärderna) har införts.

Reformagendan kommer att vara en viktig drivkraft för tillväxtplanen, och att fullgöra den kommer att skapa de förutsättningar som krävs för att tillvarata och fullt ut dra nytta av möjligheterna med den inre marknaden, frigöra utbetalningar inom den nya reform- och tillväxtfaciliteten och samtidigt föra länderna närmare att uppfylla kriterierna för EU-medlemskap.

4) Stödja konvergens genom ökat ekonomiskt stöd: den nya reform- och tillväxtfaciliteten för västra Balkan

Den nya reform- och tillväxtfaciliteten (nedan kallad *faciliteten*) för västra Balkan kommer att ge viktigt stöd till genomförandet av den nya tillväxtplanen och dess fyra pelare genom **kraftigt ökat ekonomiskt stöd**. Utbetalningarna kommer att omfattas av strikta villkor när det gäller viktiga reformer i enlighet med reformagendan.

Den föreslagna faciliteten kommer att omfatta perioden 2024–2027. Den skulle ge ekonomiskt stöd i form av **icke återbetalningspliktigt stöd** (upp till 2 miljarder euro) **och lån** (upp till 4 miljarder euro) genom direkta utbetalningar till de nationella budgetarna, eller som finansiering av kapitalinvesteringar genom investeringsramen för västra Balkan.

Den kommer att utgöra kärnan i tillväxtplanen och avsevärt öka det ekonomiska stödet på grundval av en ambitiös reformagenda med fokus på nödvändiga socioekonomiska reformer i kombination med grundläggande reformer, bland annat om rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter. Den kommer att införa stränga villkor genom att inrätta en utbetalningsmekanism som bygger på uppnåendet av viktiga reformer där hänsyn tas till rekommendationer från kommissionens senaste utvidgningspaket²¹. En sådan strategi kräver en helt ny utformning som skiljer sig från dagens instrument för externt bistånd. Den här typen av förhandsvillkor och konstruktionsförslag är inte möjlig inom det befintliga instrumentet för stöd inför anslutningen (IPA III). Utbetalningsvillkoren kommer också att utgöra ett komplement till och förstärka andra former av bilateralt stöd till västra Balkan som tillhandahålls genom andra EU-instrument.

Facilitetens ekonomiska konsekvenser, i kombination med de medel som fortfarande finns tillgängliga inom ramen för IPA III för återstoden av den fleråriga budgetramen 2021–2027, kommer att ge västra Balkan ungefär samma stödnivå per invånare som sammanhållningspolitiken i genomsnitt ger i EU. En sådan exempellös budgetförstärkning skulle ske med anledning av regionens växande krav på starkare socioekonomisk konvergens. Den skulle också stärka budskapet till regionen om att fördelarna med en närmare integration med EU kan märkas före anslutningen. Det långsiktiga målet är att hjälpa regionen att uppnå sin fulla potential i fråga om ekonomisk och social utvecklingskapacitet jämfört med EU:s medlemsstater senast 2030.

Instrumentet är utformat för att vara flexibelt, anpassat till målet att påskynda grundläggande socioekonomiska reformer och föra regionen närmare EU, samtidigt som man säkerställer förutsägbarhet, öppenhet, synlighet och ansvarsskyldighet för fonderna.

Det nya instrumentet kommer att **komplettera** och ömsesidigt förstärka det nuvarande ekonomiska stödet inom IPA III och – särskilt för att komma till rätta med rättsliga och administrativa hinder för gränsöverskridande samarbete – samarbetsprogrammen inom Interreg inom ramen för EU:s sammanhållningspolitik för västra Balkan. De specifika reformerna inom ramen för reformagendan kommer att göra det möjligt att skapa de förutsättningar som krävs för att fullt ut utnyttja effekterna av det betydande ekonomiska stödet inom både den nya faciliteten och inom IPA III.

SLUTSATS

²¹ Utvidgningspaketet innehåller ett meddelande om EU:s utvidgningspolitik och åtföljande landrapporter.

För att hantera de exempellosta utmaningar som västra Balkan står inför till följd av behovet av att få fart på ekonomierna efter covid-19-pandemin och de nuvarande konsekvenserna av Rysslands anfällskrig mot Ukraina föreslår kommissionen att EU lägger fram ett **djärvt erbjudande till regionen**. Detta erbjudande ger möjlighet **att främja socioekonomisk konvergens och föra våra partner närmare EU:s inre marknad på många områden**, utöver ett **betydande extra ekonomiskt stöd**. Erbjudandet syftar till att flytta fram en del av de ekonomiska fördelarna till föranslutningsperioden för att bygga starkare och mer motståndskraftiga ekonomier och ge dagliga ekonomiska fördelar för både företag, arbetstagare och konsumenter. Detta kommer i sin tur att gynna hela EU – integrationen av väl förberedda och ekonomiskt starkare länder som tillämpar EU:s regler och standarder redan före anslutningen.

För att frigöra tillväxtplanens potential måste **partnerna på västra Balkan ta sig an detta erbjudande med beslutsamma ansträngningar för att genomföra den inhemska reformagendan och stärka den ekonomiska integrationen** i regionen. Deras myndigheter har ansvaret för att effektivt informera om tillväxtplanen och dess genomförande. Tillsammans bör västra Balkan och EU ta tillfället i akt att påskynda framstegen på vägen mot anslutning.

Åtgärder till stöd för integrationen på EU:s inre marknad

Entreprenörskap: möjligheter för företag

- Främja innovation, öka kunskapsutnyttjandet och skydda investeringar i nya produkter genom att inrätta ett strukturerat samarbetsnätverk mellan parterna på västra Balkan för en harmoniserad tillämpning av immateriella rättigheter.
- Främja utvecklingen av den jordbruksbaserade livsmedelsindustrin, inklusive fiske och vattenbruk, i enlighet med EU:s standarder. Främja handeln med jordbruksprodukter genom att erkänna västra Balkans beredningsplaner för frukt och grönsaker och undersökningsplaner för grödor, som redan godkänts av parterna i Centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta).
- Främja innovation genom att i) inom ramen för **Europeiska innovationsrådet (EIC) utveckla en särskild föraccelerator** för västra Balkan, som ska hjälpa innovativa deeptechbolag att utveckla sin fulla potential med konkreta idéer och investeringsplaner, och ii) stödja och fortbilda innovatörer och entreprenörer genom åtgärder inom Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) och dess kunskaps- och innovationsgrupper.
- Påskynda överföringen och uppskalningen av tekniska och sociala innovationslösningar för att uppnå klimatneutrala och smarta städer.

Närmare EU: möjligheter att förbereda sig för den inre marknaden

- Inrätta en **akademi för den inre marknaden** – ett program för kapacitetsuppbyggnad, utformat för att bygga en högkvalitativ infrastruktur för västra Balkan som motsvarar EU:s verksamhetsnivå, för att påskynda processen för att uppnå fri rörlighet för varor. Fokus kommer i första hand att ligga på standarder, certifiering och bedömning av överensstämmelse.
- Främja **fullvärdigt medlemskap och deltagande för parterna på västra Balkan i CEN och Cenelec, när så är möjligt.**

Koppla samman och modernisera: möjligheter till digitalisering

- **Göra västra Balkan mer cyberresilient och bekämpa it-brottslighet tillsammans**, bland annat genom att öka deltagandet i utbildningar och evenemang som anordnas av Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå (Enisa).
- Bevilja fullständig tillgång till det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (HPC).
- Gå med i **akademien för ett interoperabelt Europa** för att öka de offentliga förvaltningarnas avancerade digitala färdigheter på interoperabilitetsområdet.
- Stödja utbyggnaden av **säker internationell konnektivitet och 5G-nätinfrastruktur** genom investeringsprojekt inom investeringsramen för västra Balkan, i linje med EU:s verktygslåda för 5G-cybersäkerhet. 5G-näten kommer att stödja den digitala omvandlingen i regionen.
- Påskynda den digitala omställningen för små och medelstora företag och uppstarts företag genom att delta i programmet för ett digitalt Europa och delta i nätverket av europeiska digitala innovationsknutpunkter som stöder företag och den offentliga sektorn i den gröna och den digitala omställningen.
- Utveckla en dialog om artificiell intelligens (AI), inbegripet flaggskeppsinitiativ, såsom AI-modeller. Fokus kommer att ligga på generativ AI, särskilt stora språkmodeller.

Omskolning och fortbildning: möjligheter till sysselsättning och utbildning

- **Utvidga Europass-medlemskapet** till alla länder på västra Balkan: hjälpa arbetssökande att ta nästa steg i karriären och skapa nya möjligheter och **ytterligare stödja deras deltagande i rådgivande gruppen för den europeiska referensramen för kvalifikationer**: möjliggöra öppenhet när det gäller kompetens och kvalifikationer.
- Utforska möjligheterna att delta i vissa aktiviteter i europeiska nätverket för **offentliga arbetsförmedlingar** och samarbeta med nätverket²² för att öka de offentliga arbetsförmedlingarnas kapacitet på västra Balkan.
- Skapa säkrare arbetsplatser genom kapacitetsuppbyggnad av yrkesinspektionerna på västra Balkan.
- Stärka det **aktiva deltagandet i Europaåret för kompetens och kompetenspakten** för att främja en omskolnings- och fortbildningsanda, och använda gruppen nationella samordnare som plattform för utbyte av kompetenspolitik.
- Främja samarbete inom yrkesutbildning, särskilt inom lärlingsutbildning och arbetsplatsförlagt lärande inom ramen för den **europeiska alliansen för lärlingsutbildning**.
- Fortsätta att uppmuntra alla länder på västra Balkan att delta i delen för sysselsättning och social innovation (**EaSI**) i **Europeiska socialfonden+ (ESF+)**.

Ungdoms tid: möjligheter för ungdomar

- **Göra det lättare för ungdomar att studera utomlands** genom att underlätta erkännandet av akademiska kvalifikationer och utbytesperioder.
- Förbättra tillgången till utbildning av god kvalitet och undanröja hinder för lärande, arbeta för att parterna på västra Balkan ska **delta fullt ut** i det **europeiska området för utbildning** och stödja gränsöverskridande samarbete mellan högre utbildningsanstalter.

Vidgade horisonter: möjligheter till enklare turism, resor, transport och kultur

- Delta i insatserna för att marknadsföra Europa som turistmål i tredjeländer **genom fullvärdigt medlemskap** för alla partner på västra Balkan i **den europeiska resekommissionen**.
- Observatörer i **dataområdet för turism**: tillhandahålla den information som behövs för att förbättra planeringen av turismen.
- Utveckla **talangpartnerskap inom turistnäringen** mellan EU och västra Balkan och öka och förbättra deras turistutbud. Ytterligare öka deltagandet av alla partner på västra Balkan i Kreativa Europa för att stödja de kulturella och kreativa sektorernas roll i ekonomin.

Sinnesfrid: konsumentskydd

- Ge marknadskontrollmyndigheterna på västra Balkan tillgång till verktyget **e-Surveillance Webcrawler**, som upptäcker produkter som har anmälts som farliga i Safety Gate.
- Ge **tillgång till viss offentlig information** i Safety Gate och på längre sikt utbyta utvald icke-offentlig information om produktsäkerhet och vidtagna åtgärder.
- Ge tillgång²³ till utvalda delar av e-Enforcement Academy.

²² I enlighet med villkoren i Europaparlamentets och rådets beslut 573/2014/EU om ett utökat samarbete mellan de offentliga arbetsförmedlingarna, särskilt för länder som har anslutit sig till delen för sysselsättning och social innovation (EaSI) i Europeiska socialfonden+ (ESF+).

²³ I den mån det finns skyddsåtgärder som gör det möjligt att behandla information i enlighet med kraven i EU-lagstiftningen.